

XVIe Congrès de la Conférence des Cours constitutionnelles européennes
XVIth Congress of the Conference of European Constitutional Courts
XVI. Kongress der Konferenz der Europäischen Verfassungsgerichte
XVI Конгресс Конференции европейских конституционных судов

**Rapport national / National report / Landesbericht /
национальный доклад**

RÉPUBLIQUE DE LETTONIE / REPUBLIC OF LATVIA /
REPUBLIK LETTLAND / ЛАТВИЙСКАЯ РЕСПУБЛИКА

The Constitutional Court of the Republic of Latvia
Latvijas Republikas Satversmes tiesa

langue maternelle / native language /
Muttersprache / родной язык

Eiropas Konstitucionālo tiesu Konferences XVI Kongress 2014. gadā

Konstitucionālo tiesu sadarbība Eiropā – pašreizējā situācija un nākotne.

Jautājumi nacionālajiem ziņojumiem

I. Konstitucionālās tiesas, piemērojot konstitucionālās tiesības un Eiropas tiesības

1. Vai likumā ir paredzēts Konstitucionālās tiesas pienākums, pildot savas funkcijas, ievērot Eiropas tiesības?

Konstitucionālajai tiesai tāpat kā jebkurai citai institūcijai ir pienākums ievērot Eiropas tiesības, kaut arī likums to *expressis verbis* neparedz.

Ikviens likumu piemērotājs ievēro visus normatīvos aktus, kas ir spēkā Latvijas Republikā.

Papildus jānorāda, ka gan Civilprocesa likumā, gan Kriminālprocesa likumā, gan Administratīvā procesa likumā ir ietverta tieša atsauce uz Eiropas Savienības tiesībām:

Civilprocesa likuma 5. panta pirmā daļa noteic:

„(1) Tiesa izspriež civillietas saskaņā ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem un Eiropas Savienības tiesību normām.”

Kriminālprocesa likuma 2. panta otrā daļa noteic, ka „[p]iemērojot Eiropas Savienības tiesību normu, ņem vērā Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, [..].”

Administratīvā procesa likuma 15. panta pirmā daļa noteic, ka „[i]estāde un tiesa administratīvajā procesā piemēro ārējos normatīvos aktus, starptautisko tiesību un Eiropas Savienības (Kopienų) tiesību normas, kā arī vispārējos tiesību principus”. Savukārt 15. panta ceturtnā daļa noteic, ka „Eiropas Savienības (Kopienų) tiesību normas piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā. Piemērojot Eiropas Savienības (Kopienų) tiesību normas, iestāde un tiesa ņem vērā Eiropas Kopienų Tiesas judikatūru”.

Satversmes tiesa piemēro starptautiskās normas, tai skaitā Eiropas Savienības tiesību normas, Satversmē noteikto pamattiesību satura noskaidrošanai. Valsts pienākums ņemt vērā starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā izriet no Satversmes 89. panta, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. No šā panta redzams, ka likumdevēja mērķis bija panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautisko tiesību normām¹.

¹ Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 (13.05.2005) secinājumu daļas 5.p.; sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 (17.01.2008.) 10.p.

Starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo kā interpretācijas līdzeklis, lai noteiktu pamattiesību un tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietverto pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas².

2. Vai ir piemēri, kad [Konstitucionālā tiesa] ir atsaukusies uz starptautiskajiem tiesību avotiem, tādiem kā:

- a) Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija,
- b) Eiropas Savienības pamattiesību harta,
- c) citi starptautisko tiesību dokumenti Eiropas līmenī,
- d) citi starptautisko tiesību dokumenti starptautiskā līmenī?

Satversmes 89. pants noteic, ka “[v]alsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem”. Līdz ar to, interpretējot cilvēktiesību normas, Satversmes tiesas samērā bieži atsaucas starptautiskajiem tiesību avotiem.

Satversmes tiesai atbilstoši tās likumā paredzētajai kompetencei var būt jāizskata tādas lietas, kas ir tieši saistītas ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, Eiropas Savienības Pamattiesību hartu vai citiem starptautiskajiem dokumentiem Eiropas vai starptautiskā līmenī³.

1) Satversmes tiesa vairākās lietās vērtējusi apstrīdēto normu atbilstību Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai (piemēram, lietā Nr. 2010-55-0106, 2010-20-0106, 2009-13-0106, 2008-09-0106, 2005-03-0306 u.c.). Vienlaikus Satversmes tiesa, atklājot cilvēktiesību saturu, bieži atsaucas uz minēto konvenciju un uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi.

Piemēram, 2009. gadā uz Konvencijas 2. pantu Satversmes tiesa ir atsaukusies vienā spriedumā, uz 3. pantu – divos spriedumos, uz 6. pantu – četros spriedumos, uz 8. pantu – trīs spriedumos utt. (kopā 2009. gadā Satversmes tiesa taisījusi spriedumus 24 lietās). Savukārt tajā pašā gadā Satversmes tiesas savos spriedumos atsaukusies uz 56 ECT nolēmumiem.

² Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 (13.05.2005) secinājumu daļas 5. p. un Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2007-03-01 (18.10.2007) 11. p.

³ Satversmes tiesa citastarp izskata lietas par:

- 1) Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu atbilstību Satversmei (Satversmes tiesas likuma 16. panta 2. punkts);
- 2) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem) (Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punkts); Satversmes tiesa izskata lietas arī par apstrīdēto normu atbilstību Konvencijas normām;
- 3) Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem (Satversmes tiesas likuma 16. panta 6. punkts).

2) Salīdzinoši retāk Satversmes tiesa ir atsaukusies uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartu. Piemēram, 2010. gadā Satversmes tiesa uz ES Pamattiesību hartu atsaukusies trīs spriedumos⁴, interpretējot tiesības uz īpašumu (Hartas 17. pants), tiesības uz sociālo nodrošinājumu (Hartas 35. pants) un tiesības uz personas datu aizsardzību (Hartas 8. pants), 2009. gadā – divos spriedumos, 2008. gadā – arī divos spriedumos.

3) Satversmes tiesa vairākās lietās vērtējusi apstrīdēto normu atbilstību starptautiskajiem dokumentiem Eiropas līmenī, piemēram, atbilstību Eiropas vietējo pašvaldību hartai (2009-04-06), Eiropas Konvencijai par to bērnu tiesisko statusu, kuri nav dzimuši laulībā (2008-32-0106, 2004-02-0106).

Satversmes tiesas nolēmumos ir iekļautas atsauces uz dažādiem starptautiskiem dokumentiem Eiropas līmenī:

Eiropas Konvencija par pilsonību (pieņemta 14.05.1997.), Eiropas konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu (pieņemta 26.11.1987, Latvijā spēkā no 01.06.1998), Eiropas vietējo pašvaldību harta (pieņemta 15.10.1985, Latvijā spēkā no 01.04.1997) utt.

4) Satversmes tiesa vairākās lietās vērtējusi apstrīdēto normu atbilstību starptautiskajiem dokumentiem starptautiskā līmenī, piemēram, atbilstību Starptautiskajam paktam par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (2005-13-0106), Vīnes konvencijai par starptautisko līgumu tiesībām (2004-18-0106), Konvencijai par starptautiskās jūras satiksmes atvieglošanu (2004-01-06), Konvencijai par piespiedu darba izskaušanu un Konvencijai par piespiedu darbu (2003-13-0106), Kioto konvencijai par muitas procedūru vienkāršošanu un harmonizēšanu (2002-05-010306).

Satversmes tiesas nolēmumos ir iekļautas atsauces uz dažādiem starptautiskiem dokumentiem starptautiskā līmenī. Piemēram, uz šādiem ANO dokumentiem:

Konvencija par bērna tiesībām (pieņemta 20.11.1989, Latvijā spēkā no 14.05.1992),

Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (pieņemts 16.12.1966, Latvijā spēkā no 14.07.1992),

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (pieņemts 16.12.1966., Latvijā spēkā no 14.07.1992),

Vispārējā cilvēktiesību deklarācijas (10.12.1948, Latvijā spēkā no 24.03.1992),

⁴ Satversmes tiesā 2010. gadā ierosinātas 75 lietas, pieņemti 33 spriedumi.

Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (pieņemta 13.12.2006)

Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (Orhūsas konvencija) (pieņemta 25.06.1998),

Vispārējā konvencijas par bioloģisko daudzveidību (pieņemta 05.06.1992),

Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (pieņemta 09.05.1992),

Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām (pieņemta 23.05.1969) utt.

3. Vai ir tādas īpašas normas, kas uzliek pienākumu KT-ai ņemt vērā Eiropas tiesu nolēmumus?

Likumā *expressis verbis* nav ietverts pienākums Konstitucionālajai tiesai ņemt vērā Eiropas tiesas nolēmumus.

Kā jau tas norādīts atbildē uz 1. jautājumu, Kriminālprocesa likums ietver šādu tiešu norādi, proti, Kriminālprocesa likuma 2. panta otrā daļa noteic, ka „[p]iemērojot Eiropas Savienības tiesību normu, ņem vērā Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, [..].”

Arī Administratīvā procesa likuma 15. panta ceturtā daļa noteic, ka „Eiropas Savienības (Kopienu) tiesību normas piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā. Piemērojot Eiropas Savienības (Kopienu) tiesību normas, iestāde un tiesa ņem vērā Eiropas Kopienu Tiesas judikatūru”.

Satversmes 89. pants noteic: Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Konstitucionālā tiesas savos nolēmumos vairakkārt ir norādījusi, ka tieši no šī panta izriet valsts pienākums ievērot starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā.

Satversmes tiesa savos spriedumos ir secinājusi, ka

Satversmes tiesa vairakkārt savos spriedumos ir uzvērusi ne tikai iespēju, bet arī nepieciešamību piemērot starptautiskās normas Satversmē noteikto pamattiesību satura noskaidrošanai. Valsts pienākums ņemt vērā starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā izriet no Satversmes 89. panta, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. No šā panta redzams, ka likumdevēja mērķis bija panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautisko tiesību normām⁵.

Starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo kā interpretācijas līdzeklis, lai noteiktu pamattiesību un tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietverto pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas⁶.

⁵ Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 (13.05.2005) secinājumu daļas 5.p.; sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 (17.01.2008.) 10.p.

⁶ Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 (13.05.2005) secinājumu daļas 5. p. un Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2007-03-01 (18.10.2007) 11. p.

4. Vai Konstitucionālās tiesas praksi faktiski ietekmē Eiropas tiesu prakse?
<p>Kā to var redzēt no atbildes uz iepriekšējo jautājumu, Eiropas tiesu prakse tieši ietekmē Satversmes tiesas praksi. Tomēr, kā tas jau norādīts iepriekš, Satversmes tiesa ir tieši definējusi pamattiesību aizsardzības augstāku līmeni Satversmē, nekā starptautiskajos dokumentos, tai skaitā Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencijā.</p> <p>Satversme pēc savas būtības nevar paredzēt mazāku pamattiesību nodrošināšanas jeb aizsardzības apjomu, nekā paredz jebkurš no starptautiskajiem cilvēktiesību aktiem. Citāds secinājums nonāktu pretrunā ar Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās valsts ideju, jo viena no galvenajām tiesiskas valsts izpausmes formām ir cilvēka tiesību un pamatbrīvību atzīšana par valsts augstāko vērtību⁷.</p> <p>Satversmes tiesa ir norādījusi, ka Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencija un Satversme balstās uz līdzīgām vērtībām un principiem⁸.</p>
5. Vai Konstitucionālā tiesa savos nolēmumos regulāri (parasti) atsaucas uz ECT un ES tiesas praksi? Kuri ir visnozīmīgākie piemēri?
<p>Nē, tā nav regulāra prakse. Ja tas ir nepieciešams lietas izlemšanai, normas interpretēšanai, konkrētās tiesības satura atklāšanai, Satversmes tiesa nolēmumos atsaucas uz Eiropas tiesu praksi.</p> <p>Nav iespējams norādīt uz kādu visnozīmīgāko piemēru saistībā ar ECT un ES tiesas prakses izmantošanu. Satversmes tiesa, piemēram, 2010. gadā savos spriedumos ir atsaukusies uz 64 ECT nolēmumiem un uz 14 ES tiesas nolēmumiem.</p>
6. Vai ir gadījumi, kad Konstitucionālās tiesas un Eiropas tiesu prakse atšķirtos?
<p>Vienīgie gadījumi, kad Satversmes tiesas un Eiropas tiesu prakse atšķiras ir tajos gadījumos, kad Satversme paredz pamattiesību aizsardzības augstāku līmeni nekā starptautiskajos dokumentos, tai skaitā Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencijā.</p> <p>Satversme pēc savas būtības nevar paredzēt mazāku pamattiesību nodrošināšanas jeb aizsardzības apjomu, nekā paredz jebkurš no starptautiskajiem cilvēktiesību aktiem. Citāds secinājums nonāktu pretrunā ar Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās valsts ideju, jo viena no galvenajām tiesiskas valsts izpausmes formām ir cilvēka tiesību un pamatbrīvību atzīšana par valsts augstāko vērtību⁹.</p>

⁷ Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 (14.09.2005) 10.p.

⁸ Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2008-35-01 (07.04.2009) 18.8.p.

⁹ Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 (14.09.2005) 10.p.

Piemēram, Satversmes garantijas attiecībā uz tiesībām uz taisnīgu tiesu ir plašākas un privātpersonai labvēlīgākas nekā Konvencijas garantijas.¹⁰

Satversmē nodrošināta arī plašāka sociālo tiesību aizsardzība nekā Konvencijā.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka tiesības uz labvēlīgu vidi, līdzīgi kā pārējās Satversmes 8. nodaļā ietvertās pamattiesības, ir piemērojamas tieši un nepastarpināti¹¹.

Satversmes normā ietvertais vienlīdzības princips tiek vērtēts kā tiesības, kas darbojas nepastarpināti¹². Līdz ar to minētā Satversmes norma ietver Konvencijas 12. papildprotokolā ietvertu diskriminācijas aizliegumu (kaut arī Latvija minēto Protokolu vēl nav ratificējusi).

Līdzšinējā pieredze pierāda, ka ir iespējamās lietas, kad Konstitucionālā tiesa, izvērtējot pamattiesības ierobežojuma atbilstību Konstitūcijai, nonāk pie rezultāta, kas atšķiras no ECT izdarītajiem secinājumiem attiecībā uz to pašu jautājumu (piemēram, Paksas lieta¹³, arī valodas jautājumi). Šāds rezultāts nenozīmē, ka nacionālā tiesa censtos attaisnot starptautisko saistību nepildīšanu, atsaucoties uz spēkā esošajām nacionālajām normām. Šāda situācija ir objektīvi iespējama, jo Eiropas cilvēktiesību tiesai un konstitucionālajām tiesām ir atšķirīga kompetence. Konstitucionālā tiesa izvērtē atbilstību ne vien cilvēktiesību normām, bet arī konstitucionālajai iekārtai (kārtībā) un Konstitūcijā ietvertajiem pamatprincipiem. Tiesai ir jāspēj nodrošināt līdzsvaru starp indivīda interesēm un sabiedrības (pat visas valsts un tautas) interesēm. Lai normatīvais regulējums nenonāktu pretrunā Konstitūcijai, iespējami gadījumi, kad nacionālajā līmenī plašāks lietas apstākļu izvērtējums ir nepieciešams un arī iespējams (piemēram, vēsturisko apstākļu vērtējums). Konstitucionālo vērtību loks ir plašāks nekā tikai cilvēktiesības.

7. Vai arī citas nacionālās tiesas ņem vērā Eiropas tiesu praksi, pamatojoties uz to, ka to ņēmusi vērā Konstitucionālā tiesa?

¹⁰ Satversmes 92. pants paredz, ka tiesā ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses. Tādējādi Satversmes norma ir formulēta plašāk nekā Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencijas normas, kurās uzsvērts, ka tiesības uz taisnīgu tiesu attiecas uz tādām lietām, kurām ir vai nu civillietas, vai krimināllietas raksturs. Satversmes pants uzliek valstij pienākumu nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu ne tikai civillietās un krimināllietās, bet visās lietās, kurās strīds skar personai piemītošas, no ārējām tiesību normām izrietošas individuālas tiesības un likumiskās intereses, tostarp arī attiecībās, kas izriet no valsts pārvaldes funkciju īstenošanas, kā arī konstitucionālos jautājumos.

Satversmes 92. pantā paredzēts plašāks pārsūdzības tiesību apjoms nekā Konvencijā. Proti, šis pants paredz tiesības pārsūdzēt tiesas spriedumu ikvienā krimināltiesiska rakstura lietā un arī administratīvo pārkāpumu lietās (ne tikai smagāka rakstura krimināllietās, kā to paredz Konvencija).

ECT savā judikatūrā ir noteikusi, ka ārpus Konvencijas 6. panta pirmās daļas tvēruma atrodas, piemēram, nodokļu strīdi, ja vien strīds nav par sodiša rakstura nodokļu uzrēķiniem un citām sankcijām, lietas par ārzemnieku ieejošanu, izraidīšanu, izdošanu, vēlēšanu lietas uc. Savukārt Satversmes 92. pants neaprobežo tiesības uz tiesvedību ar noteiktām tiesību jomām vai nozarēm. Tas attiecas ne tikai uz "krimināllietām" un "civillietām", bet gan uz jebkurām personas "tiesībām un likumiskajām interesēm".

¹¹ Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2006-09-03 (08.02.2007) 11.p.

¹² Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 (22.02.2002) secinājumu daļas 3.p.

¹³ *Paksas v. Lithuania* [GC], no. [34932/04](#), § 108, ECHR 2011

Citas nacionālās tiesas ievēro Eiropas tiesu praksi, neatkarīgi no tā, kādā mērā to izmanto un ņem vērā ST.

Turklāt atbildē uz 1. jautājumu jau bija norādīts, ka gan Civilprocesa likumā, gan Kriminālprocesa likumā, gan Administratīvā procesa likumā ietverta tieša norāde uz pienākumu ievērot Eiropas Savienības tiesības.

Arī Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments lietā Nr. SKC-67/2007 ir apstiprinājis valsts tiesu pienākuma balstīties uz Eiropas Kopienu tiesas judikatūru dubulto raksturu: šis pienākums izriet gan no primārajām ES tiesībām [Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 220. pants (bijušais 164.)], gan papildus tas ir apstiprināts Latvijas valsts tiesību normās.

Savukārt Satversmes tiesa 2007. gada 17. janvāra spriedumā lietā Nr. 2007-11-03 ir norādījusi, ka „līdz ar līguma par Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai ratifikāciju Eiropas Savienības tiesības ir kļuvušas par neatņemamu Latvijas tiesību sastāvdaļu. Tādējādi Eiropas Savienības tiesību akti un Eiropas Kopienu Tiesas judikatūrā nostiprinātā to interpretācija ir jāņem vērā, piemērojot nacionālos normatīvos aktus.”

8. Vai ir piemēri, kad Eiropas tiesu nolēmumus ir ietekmējusi nacionālo konstitucionālo tiesu prakse?

Raugoties no konstitucionālo tiesu skata punkta, nav iespējams pateikt, vai kāds Konstitucionālās tiesas spriedums ir ietekmējis Eiropas tiesu spriedumu, bet Eiropas tiesas savas argumentācijas pamatošanai ir izmantojušas atsauces uz Konstitucionālo tiesu spriedumiem.

Tā, piemēram, lietā *Paksas v. Lithuania*¹⁴ ECT, pamatojot tāda ierobežojuma nepieļaujamību, kam nav laika ierobežojums, ir atsaukusies uz Latvijas Konstitucionālo tiesu, kas, kā ECT uzskata, pie līdzīgiem apstākļiem bija norādījusi, ka “Konstitucionālā tiesa ir konstatējusi, ka ierobežojumam jābūt terminētam”.

Ir arī lietas, kur ECT atsaucas uz Konstitucionālo tiesu spriedumiem, norādot, ka Konstitucionālā tiesa jautājumu jau ir izvērtējusi.

Un jautājumā par nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu ECT Satversmes tiesu uzskata par efektīvu līdzekli un obligātu stadiju, kas jāiziet pirms vēršanās ECT.

II. Konstitucionālo tiesu sadarbība

1. Vai Konstitucionālā tiesa savos nolēmumos atsaucas uz citu Eiropas un ārpus-Eiropas valstu

¹⁴ *Paksas v. Lithuania* [GC], no. [34932/04](#), § 108, ECHR 2011

Konstitucionālā tiesu praksi?
<p>Jā, ST atsauca uz citu valstu Konstitucionālo tiesu un Augstāko tiesu nolēmumiem.</p> <p>Visvairāk ST nolēmumos ir iekļautas atsauces uz Lietuvas Konstitucionālās tiesas un Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas nolēmumiem. Tas izskaidrojams ne tikai ar pieejamo informāciju, bet arī ar līdzīgo tiesu sistēmu (Vācija) vai līdzīgajām tiesiskajām problēmām (Lietuva).</p> <p>Piemēram, 2010. gada 34 spriedumos Satversmes tiesa ir atsaukusies uz šādiem citu valstu konstitucionālo tiesu nolēmumiem:</p> <ol style="list-style-type: none">1) uz Austrijas Konstitucionālās tiesas – vienu reizi,2) uz Beļģijas Konstitucionālās tiesas - četras reizes,3) uz Lietuvas Konstitucionālās tiesas – divas reizes,4) uz Spānijas Republikas Konstitucionālā tribunāla – vienu reizi,5) uz Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas – divas reizes. <p>2008. gada 20 spriedumos:</p> <ol style="list-style-type: none">1) uz Lietuvas Konstitucionālās tiesas – vienu reizi,2) uz Lihtenšteinas valsts tiesas – vienu reizi,3) uz Šveices Augstākās tiesas – vienu reizi,4) uz Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas – četras reizes.
2. Ja atsauca, vai Konstitucionālā tiesa cenšas atsaukties vairāk uz tās pašas valodas tiesu praksi?
<p>Latviešu valodā runā vienīgi Latvijā, tāpēc norādītais kritērijs nevarētu darboties.</p> <p>Neapšaubāmi lielākas iespējas ir izmantot to valstu tiesu praksi, kuras spriedumus gatavo kādā no valodām, kuru lieto vairāk saprot Satversmes tiesas tiesneši vai darbinieki.</p> <p>Tāpēc pozitīva ir tiesu prakse tulkot visus vai vismaz nozīmīgākos nolēmumus un tos publicēt tiesas mājaslapā.</p> <p>Lielākoties tiek izmantoti tie spriedumi, kas pieejami angļu, krievu vai vācu valodā. Retāk, bet tiek izmantoti arī spriedumi, kas pieejami franču valodā.</p> <p>Liela nozīme ir arī nolēmumu ērtai pieejamībai un kodifikācijai.</p> <p>Šajā ziņā visvairāk izmantotā datu bāze ir Venēcijas komisijas nodrošinātā CODICES datu bāze.</p>
3. Kādās tiesību jomās (civiltiesībās, krimināltiesībās, publiskajās tiesībās) Konstitucionālā tiesa atsauca uz citu valstu Konstitucionālā tiesu praksi?
<p>Tas, vai Satversmes tiesa atsauca un cik daudz un bieži tā atsauca uz Eiropas un pasaules konstitucionālo tiesu praksi, nav atkarīgs no konkrētās tiesību jomas, ar kuru saistīts nolēmums.</p>

Ja, gatavojot lietu izskatīšanai, tiek konstatēts, ka citu valstu Konstitucionālās tiesas ir risinājušas līdzīgu problēmu un to nolēmumos ietvertā argumentācija ir izmantojama Satversmes tiesas pozīcijas pamatošanai un stiprināšanai, Satversmes tiesa spriedumā ietver atsauci uz Eiropas un pasaules konstitucionālo tiesu praksi.

4. Vai Konstitucionālās tiesas nolēmumi ir atcīmredzami ietekmējuši citu valstu konstitucionālo tiesu praksi?

Satversmes tiesa neveic un objektīvu iemeslu dēļ nevar veikt uzskaiti, vai tās nolēmumi ietekmē citu valstu Konstitucionālās tiesas praksi.

Nav iespējams konstatēt, vai un cik lielā mērā kādu tiesas spriedumu ir ietekmējis citas valsts tiesas spriedums, bet, piemēram, Čehijas Konstitucionālās tiesas spriedumā *Lisabonas līguma lietā (case "Treaty of Lisbon II", 03-11-2009, Pl. US 29/9)* ir atrodams līdzīgs pamatojums, kāds bija ietverts Satversmes tiesas izskatītajā līdzīgajā lietā¹⁵. Turklāt Čehijas Konstitucionālās tiesas spriedumā ietverta arī atsauce uz Satversmes tiesas spriedumu.

To, vai konkrētajā gadījumā Satversmes tiesas spriedums kaut kādā mērā ietekmējis Čehijas spriedumu, vai Čehijas tiesa izmantojusi atsauci uz Latvijas Satversmes tiesas spriedumu, lai pastiprinātu savu argumentāciju, var komentēt tikai Čehijas Konstitucionālās tiesas tiesneši, turklāt tikai tādā apjomā, lai netiktu atklāts tiesnešu apspriedes noslēpums.

5. Vai ir arī citi sadarbības veidi ārpus abpusējas tiesu prakses izmantošanas (atzīšanas)?

Citu valstu tiesu prakses tieša izmantošana ir iespējama tikai tiktāl, cik to pieļauj publiski pieejamā informācija un attiecīgās valodas prasmes vai tulkoto nolēmumu pieejamība.

Informāciju par citu valstu tiesu praksi, par nolēmumos izmantoto argumentāciju bieži iegūst, tiekoties ar citu valstu KT-u tiesnešiem un darbiniekiem gan divpusējo vizīšu laikā, gan arī Starptautiskās konferencēs. Turklāt informāciju bieži vien iegūst nevis no oficiālajām prezentācijām, bet gan neoficiālās komunikācijas laikā.

III. Eiropas tiesu savstarpējā sadarbība konstitucionālo tiesu praksē

¹⁵ Satversmes tiesas 2009. gada 7. aprīļa spriedums lietā Nr. 2008-35-01

*Latvijas Republikas Satversmes tiesas atbildes
2013. gada 30. septembrī*

1. Vai atsauce ECT nolēmumos uz ES tiesībām vai ES tiesas nolēmumu ietekmē Konstitucionālās tiesas praksi?
Līdz šim minētais nav ietekmējis Satversmes tiesas praksi.
2. Kā konstitucionālo tiesu prakse ietekmē attiecības starp ECT un ES tiesu?
Mums līdz šim nav bijusi iespēja konstatēt, ka konstitucionālo tiesu prakse būtu ietekmējusi attiecības starp ECT un ES tiesu.
3. Vai Konstitucionālās tiesas praksi ietekmē atšķirības ECT un ES tiesas praksē?
Līdz šim Satversmes tiesā nav bijusi lieta, kuru būtu ietekmējušas atšķirības ECT un ES tiesas praksē.